

het schoon geheel valt onverbiddelijk op den bodem.

Om te voldoen aan de Wet van 1853 is in het allerminste geen Reglement noodig. Wie de Kerkenorde van 1619 opgeeft als te zijn zijn Statuut, heeft al gedaan wat van hem gevergd wordt.

Dat er enkele kerken zijn, die dit Reglement nog niet aanvaardt, zegt niets, overmits als het er op aankomt niet deze *vari nantes in gurgite vasto*, maar wel de aan het Reglement gebondene kerken den doorslag geven; en voorts elke kerk ook zonder afzonderlijke toestemming, er aan vastzit, doordien de Synode er aan vastzit, waaronder zij leeft.

Dat alle kerken het zelfstandig aannemen beteekent al evenmin iets. Immers men weet te over, wat er van aan is van het zelfbewustzijn waarmee dit geschied is.

En dat de gemeenten nu heur eenheid alleen maar gevoeld hebben door één pak van 300 brieven één man naar den Haag zond, welnu daar zat het juist in. Dat één pak maakte dat men één globale erkenning erlangde, en dat de Overheid voortaan slechts één Christelijke Gereformeerde Kerk kende met 300 afdelingen.

De uitnodiging dat ook wij zitting konden nemen in zulk een geheel, zonder ons speciaal te verbinden, doet dus niets tot de zaak af.

Synodaal-presbyteriaal willen we wezen, maar juist dit Reglement schied, hoe onmerkbaar ook, een niet-presbyteriaal voor alle gemeenschappelijk genootschap.

Het slot van Ds. G's brief is dan ook verre van bemoeidigend:

«Ten zevende, ik verklaar dat het Concept-Reglement op de kerkelijke goederen buiten debat moet blijven. Voorreeds omdat nog geen enkele Kerkeraad het onderzocht of er over gestemd heeft, en het dus nog geen reglement is; en ten andere, omdat zulk een reglement nooit zijn kan of mag eene voorwaarde van kerkelijk samenleven.»

Alsoo buiten debat moet blijven een Concept, waarvoor wij nog onlangs warm ijverdet; waarvan wij de aanneming onlangs zeer sterk aanriedt; en dat zoo klaar en duidelijk aantoonde, hoe de genootschappelijke zuurdeens wel terdege door het Reglement van 1869 in uw Gereformeerde kerken insloep.

En dan gaat hij dus voort:

«Ten achtste, ik verklaar, dat het mij grieft in alle «berichten van Reformatie» te lezen, dat de ontrekking aan het gezag van het onbijbelsch en ongereformeerde kerkbestuur der Ned. Herv. Kerk niet is *eene afbeelding van die Kerk zelve*, gedacht als zedelijk lichaam in den Staat, omdat ik zulk een afbeelding tusschen het bestuur en hetgeen bestuurd wordt in strijd acht met de natuur der zaak, den eisch der Christelijke eenvoudigheid in art. 27-29 onzer belijdenis.

Ten laatste verklaar ik, dat ik, afgedacht van de aanleiding en zonder beoordeeling van alle motieven, de daad als daad, de ontrekking aan het gezag der Haagsche Synode, of wat men thans noemt de afwerping van het Synodale juk, voor alle belijders van de gereformeerde religie, beschouw te zijn eene plichtmatige daad, eene daad van gehoorzaamheid aan den Heere, zoo die daad werkelijk leidt tot scheiding van het kerkgenootschap, dat door die synode bestuurd wordt. Wij, ik meen te mogen zeggen, de kerkeraad en de geheele gemeente, die ik het voorrecht heb te dienen, wij zullen den doeleinderen broederen gaarne de beide handen toesteken, zoo zij met ons verklaren kunnen: *zich af te scheiden van de Nederlandse Hervormde kerk, tot dat deze wederkeert tot de leer, richt en dienst der Gereformeerde Kerk.*

Den lezers van de *Hervat* verzoek ik van deze verklaring nota te willen nemen. En u, Hooggeleerde Heer, dank ik voor de mij geschonken gastvrijheid in uw blad, terwijl ik blijf Uw H.G. diens, dienaar en medebestuurder W. H. GISPEN.

Weer een griet! En dat niettegenstaande we telkens en telkens verklaarden: *Wij hebben niets meer met de Nederlandse Hervormde Kerk uitstaande, maar zijn en blijven de Nederlandse Hervormde of Gereformeerde Kerk van Amsterdam.*

En dan dat laatste.

Alsof we, ik weet niet wat voor gruwel bedreven, wil de heer Ds. Gispens wel zoo goed zijn, aan de aanleiding tot onze afwerping van het juk niet te denken; onze motieven niet te beoordeelen; en zelfs ook zoo nog onzen stap alleen dan plichtmatig te keuren, zoo we doen wat we juist deden en nog doen, maar wat Ds. Gispens niet gelijkt te erkennen als bestaande.

Wat dunkt u, zou men het voor tien jaren voor mogelijk hebben gehouden, dat mede in naam van den Kerkeraad der Christelijke Gereformeerde kerk te Amsterdam zóó zou gesproken worden op een oogenblik dat duizenden bij duizenden het Synodale juk hadden afgeschud?

Metterdaad hier is oorzaak voor leed, wezen.

Vooral, en daar jette men op, omdat Ds. Gispens meent in deze te mogen spreken *namens zijn Kerkeraad en zijn gespreke gemeente.*

Waarom dat toch?

KUYPER.

Uit de Pers.

Steeds helderder li't gaat op over de innerlijke tegenspraak van een kerkgenootschap, dat met een artikel XI in haar hoofdstatuut, een Moderne tot Groot-Hierarch in haar Synode plaatst, en inmiddels de Gereformeerde uitwerpt.

Zoo zegt nu weet de *Herv* in antwoord op bedenkingen van den heer Carlier, omtrent ons Gereformeerden:

«Wie zij overigens mogen zijn en wat hun met recht worde te laste gelegd, hun optreden heeft het tweeslachtig karakter onzer kerkelijke wetgeving te helderder aan het licht gebracht; en hun revolutionaire handelingen mogen menig oog daarvoor hebben geopend, dat tot nu toe er voor gesloten was. Dit toch is, dunkt ons, zoo duidelijk, dat onze kerk

kelijke wetgeving de belijdenis wil handhaven en vrij laten meeten. Van dit geven en nemen leert geliefd haar geschiedenis gedurende de laatste jaren al van bewijzen. Art. 11 A. R. draagt met name de handhaving der leer aan de kerkbesturen op; maar is 'er van eigenlijke handhaving wel sprake? Het reglement op het godsdienstonderwijs schrijft bij de bevestiging van nieuwe leden vragen voor, wier confessionele betekenissen niet kan geloofend worden. Doch is het stellen van andere vragen niet eveneens geoorloofd; indien het maar... soorgelijke vragen zijn?

Op dit alles echter is onzerzijds zoo dikwerf gewezen; het is door zoovele Modernen erkend en wordt door de Orthodoxen zoozeer betwist, dat het wel overbodig mag heeten op dat tweeslachtig karakter onzer kerkelijke wetgeving te wijzen.

Daar zijn er die daarin juist hare voortreffelijkheid stellen.

Het is echter niet een ieder gegeven dit als leen voortreffelijks in te zien.

De gereformeerden bijv. konden dit niet.

En toen zij, ernst makende met de handhaving der leer en met het oog daarop, tegen de reglementaire kerk zondigden, vonden zij deze niet haar tuchtmiddelen op hun weg.

De kerk kan den Gereformeerden toevoegen: zij vergrijpt u aan mijn reglementair samenstel en verbreekt het; daarop staat straf.

En dan spreken beiden de waarheid. Maar bewijst dat niet juist de onwaarheid van ons kerkelijke wezen? En allen hierop wilden wij wijlen gelijk wij zoo dikwerf deden, en zullen blijven doen.»

Dit stelt van Modern standpunt de zaak zuiver in het licht.

Twee kinderens droeg deze moeder in haar schoot: een stel Reglementen en een Belijdenis.

Deze beide vloekten met elkander.

En nu heeft de Reglementaire geest kort en goed de aanhangers der Belijdenis uitgeworpen.

KUYPER.

Uit de onthomene kerken

Worms, Vrijdag 11 dezer's morgens 10 uur waren de Class. Heeren Goddelfroij en Adama te Worms stapten af aan de herberg. Ouderling Politiek, de Consul Dr. Lamberts en een met den Consul mede gekomen heer, waren reeds aanwezig. De gewone vergadering was gesloten. De herbergier werd gezonden om den bewoner van de Consistorie op te roepen om voor de heeren te verschijnen. Aan deze oproeping werd geen gevolg gegeven.

Toen werd de herbergier nogmaals gezonden om te vragen of de vergadering zal 12 uur gereed en ter beschikking was, waarop te kennen gegeven werd dat de kamer gesloten was, niet mocht worden geopend en alzo niet beschikbaar was.

Ruin 12 uur vertrokken Dr. Lamberts en Politiek. Wie die vreemde heer was is onbekend. Deze vertrok reeds na de opraging van de Vergadering, loopende met den koetsier, met wien de Class-heeren gekomen waren. Namiddags omstreeks 3 uur kwam de koetsier weder aanloopen en vertrokken de heeren omstreeks 3½ uur. Na 't vertrek van den Consul en den ouderling brachten de heeren van 't Class. Bestuur een bezoek bij den president-Kerkraad G. Burghgraaf en bij den tweede Kerkraad S. J. de Witte, doch moesten bij de deur vertrekken omdat beide heeren over kerkelijke zaken niet te spreken waren.

Immediels was door den Kerkeraad eene Circulaire aan de Gemeente in gereedheid gebracht met een aangehecht formulier van trouwbetooning dat getekend kan worden ingezonden bij den Kerkeraad. Dadelijk na het vertrek der Class-heeren werd eene Circulaire bij alle leden en hoofden van huisgezinnen (niet leden) aan huis bezorgd en op beden zij, zeker reeds meer dan 60 van de 130 verspreide formulieren terugbezorgd (getekend). Na veel telegraphieeren aan Ds. Ploos Dr. Wagenaar, Ds. Van Kasteel waren we zoo gelukkig dat Ds. Van Kasteel gelegenheid kon vinden om ons op Zondag (gisteren 15 Febr.) te helpen.

Ds. Schuurman, die van de Gemeente als ringpredikant des voormiddags de vacaturetoelief hier moet vervullen, had te kennen gegeven *niet* te zullen komen.

Evenwel bestond de vrees dat Ds. Goddelfroij de brutaalheid zou hebben om eene poging te wagen en ons voor te komen. 't Schijnt ook dat hij het burgerlijk bestuur vrees bestond voor verstoring van orde en rust, want Zondagmorgen 8 uur verscheen in ons sticht de rijkswacht met drie politieagenten.

De kerkdoeren bleven gesloten tot kwartier voor negen. Toen begaven de Kerkeraad, de Kerkvoogden, Ds. Van Kasteel en ondergeteekende zich naar het aan de kerk aangebouwde kamertje, dat toegang tot de kerk en den predikstoel verleent en op het alhier gewone uur (9 uur) ving, zonder eenige stoornis, zonder dat iemand der gevestigde vervollers verscheen de Zaterdag te voren langs de huizen der gemeentenaren aankondigde godsdienstoefening aan. In grooten getale was de gemeente vertegenwoordigd, (een enkel gezin werd gemist) en velen uit nabijgelegen kerkelijken, medelieven met de thans aanhangende kerkelijke zaken, woonden 'smorgens en 'smiddags de godsdienstoefeningen bij. Beide keeren sprak Ds. Van Kasteel haar aanleiding, van Jes. 64: 1 en 2 en 3 en 4 en zonder overdring zij 't gezegd, gingen velen bemoeid en getroust huiswaarts.

Er is blijdschap bij Gods volk en toenadering der harten. De koelheid maakt plaats voor warmte. De daad des Kerkeraads geeft indruk in de gemeente en, voor zoover ik hoor, ook in omliggende dorpen. De Heere bekwame hier den Kerkeraad en allen die geroepen zijn, om de gemeente te helpen leiden in de sporen van waarheid en recht in de Kerk onzer Heeren.

ZUIDWOLDE, bij Groningen. Tot onze blijdschap en dankbaarheid kan ik u mededeelen, dat de dag van Zondag kalm en rustig is doorgebracht. De prediking des Woords leidt ook nu noch des voor noch des namiddags eenen hinder. Eene groote schare volde telkenmale het behoeft, naar onze verwachting niet zonder reden. De ringpredikant vertoonde zich des voormiddags slechts even, des namiddags was de tegenwoordigheid van onzen gewonnen veldwachter voldoende ter bewaking van de orde. Make de Heere ook verder den weg gebaad om zijns Naams wil!

Kerkelijke Berichten.

Beroepen.

NED. HERV. KERK.

Breda: F. B. Nusselder te Kooten.

Baarnbrugge, J. J. de Kat Angelino te Vank (cl. Zalt-Bommel).

Niege en Elahuisen, J. Rijnberg te Ternaard.

Koudum, J. Rijnberg te Ternaard.

Opende (prov. Groningen), W. K. P. Goeree te Kerkwerve.

Zegveld, C. Bouthoorn te Sprang.

Zoetermeer-Zegveld, M. H. Bolkestein te Wootbrugge.

CHR. GER. KERK.

Paterson (Amerika), E. van het Loos te Slidrecht.

Hijken (cl. Bellen), H. Siertma capd. te Kampen.

Bedaakt.

NED. HERV. KERK.

Loon op Zand, M. J. Bouman te de Meer.

Heteren, C. P. N. Pikaar te Overschie.

Puten op de Vehrwe, J. W. H. Kalkman te Monster.

Benschop, C. Bouthoorn te Sprang.

Tholen, H. Pop te Hagestein.

Oldemirdum en Soudel, D. T. Melsma te Hantum c. a.

Lemmer, E. J. Homoer te Oldeboorn.

Willensoord, J. J. A. Valeron te Lutton.

Schipshiden, W. de Lange te Brochem c. a.

CHR. GER. KERK.

Enkhuizen, A. M. Donner te Genemuiden.

EVANG. LUTH. KERK.

Tiel, D. Fregeres te Goede.

DOOPSGEZ. KERK.

Blotzyl, C. P. van Eeghen Jr. te Aardenburg.

Correspondentie.

Plaatsgebrek is oorzaak dat een aantal ingezonden stukken, enz. alsnog moeten worden uitgesteld.

Advertentien.

Bevallen van een welgeschapen 2003 BLUDWINA CATHARINA BREMS, geliefde Echtgenoot van

SJOERD ZIJLSTRA.

Oosterbierum, 13 Febr. 1887. (98)

Leuget kenniggeving.

Heden verblijdde de Heere ons door de

geboorte van een welgeschapen 2003.

J. WOLTER.

M. WOLTER—

JANSSONUS.

Amsterdam, 16 Febr. 1887.

Door de goedheid onzes Gods bevallen van

een welgeschapen 2003 AFTE TJALMA

zeer geliefde Echtgenoot van

ANNA VAN RIJS.

Hemelum, 16 Febr. 1887.

Algemeen kennisgeving.

De Boekhandel van

HÖVEKER & ZONN,

en het Fantoor van den Uitgever

J. A. WORMSER

worden in de tweede helft van Februari 1887

verplaatst naar de

hieroprecht over de Warmoesgr. No. 186

TE AMSTERDAM.

M. a. ziju van Amer. Orgels,

A. J. RADIUS,

Kelzersgracht 35 Amsterdam

Steeds voorhanden eene groote keuze Ameri-

kaansche en andere Orgels, uit verschillende

Fabrieken, tegen de laagst mogelijke prijzen,

van f. 65.— af. Zoo noodig tegen gemakke-

lijke betaling, of te huur van f. 2.— af per

maand.

Speciale Inrichting voor Reparatiën.

Aan de Intekenaren zijn verzonden de eerste

4 Nos. der

Godsdienstige Blaadjes.

van den Jaargang 1887.

No. 193. Goed uit kwaad.

194. Twee broeders hoeder.

195. Moeders.

196. De beste geneesheer.

Ter Perse:

197. Niet verstoeten.

198. De toevenaar en het Evangelie.

199. Twee eitel juweelen.

200. Een Godsgericht.

Bij tekening ontvang met maandelijks

12 blaadjes (van elk No. 3 stuks), alzo 144

per jaar voor f. 1.— en fr. p. p. voor f. 1.20.

Gesorteerde pakjes van 500 Ex. in 20 ver-

schillende Nos. f. 3.—, franco per post f. 3.20.

De Uitgever C. VAN BENTUM,

(95) te Utrecht.

Bij ZALSMAN te Kampen, verschijnt:

Kerkelijk Handboekje.

Bevattende de voornaamste acten der Nationale

en Provinciale Synoden, alsmede de Post-Acta

der Synode te Dordrecht in 1678 en 1679.

Ten dienste van Predikanten en Kerkeraaden.

Prijs f. 1.25.

Bij H. TEN HOVE, Boekh. Predikheeren-

straat 417, te Utrecht, is voorhanden:

G. Voeltus, De uienemendheid van de leer der

Gereformeerde Kerk, tot bevordering van

troost en heiligheid, in tegenoverstelling van

de troosteloze en krachteloze leer der

Remonstranten Amsterdam 1833. f. 1.25.

K. Aug. Düchsel, Bijbelverkl., 8 dl., innen. f. 50.

Patrick, Polus en Welsch, Engelsche Godge-

leerden, Bijbelverkl., 17 dl., geb. f. 30.—.

Klinkenberg, Bijbelverkl., 27 dl., geb. f. 30.—.

E. A. Frotier de Talma, Ontwikkeling en

uitbreiding, 7 dl. (Bijbelverkl.). f. 5.—.

Starinch, Bijbelsch zakelijk Woordenboek, 17

stukken (ontbreken 2 stukken). f. 17.50.

Catalogus, Theol. boeken op aanvraag.

Bij J. A. WORMSER, te Amsterdam, ver-

schijnt:

Heeft de Gemeente van Christus behoefte

aan eene Christelijke Universiteit?

DOOR

N. A. DE GAAY FORTMAN.

Prijs f. 0.10; 25 ex. f. 2.—; 100 ex. f. 7.—.

Bij G. F. CALLENBACH, te Nijkerk, ver-

schijnt:

D's Dord'sche Kerkenorde

TWEDE VERMEERDERDE DRUK,

met verklaring van de vreemde woorden en

enkele bepalingen uit de Post-Acta.

Uitgegeven door en met een voorrede van

Dr. W. VAN DEN BERGH en G. H. VAN

KASTEEL, Bedienaren des Woords te Voort-

huizen en Kollum.

PRIJS 12½ CENT.

25 Ex. f. 2.25; 50 Ex. f. 4.00; 100 Ex. f. 6.50.

Door alle soliede Boekhandelaren te bekomen

Voorts schrijft men van daar:

Bij A. MULDER, Boekhandelaar te Pekela,

te verscheen, en bij ZED. en den schrijver

per postwissel of onder toezending van post-

zegels te ontfangen:

Het plaatsvervangend Ijden van onzen

Heere Jezus Christus, naar de leer en

naar de Heilige Schriften, door H. Z.

KLOEKERS, Pred. te Nieuwe-Pekela.

96 blz. groot octavo, prijs 50 Cents, franco

aan huis.

(36)

Gereformeerd Kerkelijk Congres.

Ingevolge lastgeving van bovengenoemd Congres, heeft het Bureau de eer ter kennisse van belangstellenden te brengen:

1º dat gisteren aan de H. H. Moderatoren en voorloopige Consulanten zijn afgezonden: a. De Adviezen der Zakelijke Sectiën; b. de Instructiën (voor Moderatoren, Agenten en Consulanten); c. de noodige Onderteekings-formulieren; d. de Concept formulieren en e. de bijzondere opgaven voor elke Classis;

2º dat inzage van de Adviezen der Zakelijke Sectiën bij H. H. Moderatoren en Consulanten kan genomen worden, na onderteekening van de bekende toegangsformule voor het Congres;

3º dat H. H. Agenten die een exemplaar der Instructiën mochten wenschen te bezitten, dit op aanvraag zullen ontvangen;

4º dat ieder onderteekenaar der toegangsformule bij het Bureau, 102, Kelzersgracht, informeren kan, wie voor zijn plaatselijke kerk als Moderator of Consulent is aangewezen, en

5º dat alle handelingen van het Bureau, evenals de Besluiten van het Congres, geheel rusten op den grondslag van broederlijke raadgeving en onderling hulpbetoon, en alzo in geen enkel opzicht het karakter dragen, als gingen ze uit van eenig gezag.

Het Bureau van het Congres,

Dr. A. KUYPER, Voorzitter.

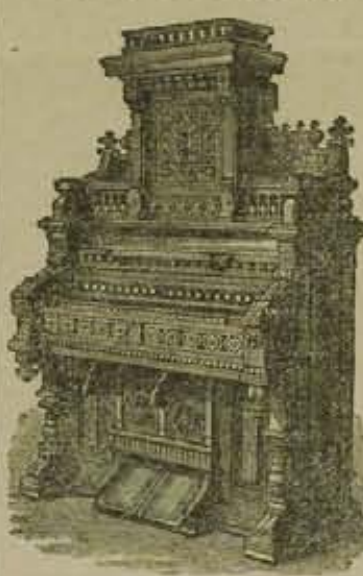
Ds. P. VAN SON.

Dr. J. WOLTER.

W. HOVY.

Amsterdam, 16 Februari 1887.

De Amerikaansche Estey-Orgels

blijven steeds hun ouden roem handhaven, uitmuntende door liefelijken toon, hoogst duurzame constructie en sierlijke teekening.

Hooge onderscheiding van vele Europeesche Vorsten. Aanbevolen door de grootste Musici der wereld.

Groote sortering. Lage prijzen. Volledigste garantie. Generaal-Agent voor Nederland en Koloniën.

G. A. GOLDSCHMEDING, Warmoesstraat 141, Amsterdam.

NB. Als bewijs van duurzaamheid strekke onderstaande tot aanbeveling:

Ondergetekende, van den Heer GOLDSCHMEDING een Amerikaansch Estey-Orgel gekocht hebbende, verklaart gaarne dat dit orgel, na een ruim twaalfjarig gebruik, volkomen goed en zuiver van toon is gebleven en geen stemming of reparatie is noodig geweest, waarom hij dan ook zijne tevredenheid omtrent genoemde orgels betijgt en dezelve zeer durft aanbevelen.

(w. g.) D. VERBEEK,